

قواعد ترکیب

- ۱- عدم کاربرد هریک از عبارات زیر، به ترتیب به کدامیک از قواعد زبان مربوط است؟ (آزمایشی سنه ۸۸)
- محلّی شلوغ‌ترین ما - همواره نمی‌توانیم بر مشکلات پیروز شد. - پرندۀ کتاب را صحافی کرد.
- (۱) کاربردی - معنایی - نحوی (۲) هم‌نشینی - معنایی - کاربردی
(۳) معنایی - کاربردی - نحوی (۴) هم‌نشینی - نحوی - معنایی
- ۲- آشنایی هر فارسی‌زبانی با زبان خودش، قواعد واجی زبان را به وی می‌آموزد. (آزاد انسانی ۸۷)
- (۱) ریشه‌ای (۲) معیار (۳) ذاتی (۴) نحوی
- ۳- طبق کدام قاعده جمله‌ی «من به مدرسه می‌رویم» نادرست می‌باشد؟ (آزاد تهری ۸۷)
- (۱) قواعد هم‌نشینی (۲) قواعد نحوی (۳) قواعد معنایی (۴) قواعد کاربردی
- ۴- کوچک‌ترین و بزرگ‌ترین واحدهای زبان فارسی در کدام گزینه، ذکر شده‌است؟ (آزاد انسانی ۷۹ و آزمایشی سنه ۸۴)
- (۱) واژه - گروه (۲) واج - تکواژ (۳) واج - جمله‌ی مستقل (۴) واژه - جمله‌ی مستقل
- ۵- کدام گزینه، مثالی برای عدم رعایت قواعد معنایی است؟ (آزمایشی سنه ۸۴)
- (۱) تو تو را فریب‌دادی. (۲) من به مدرسه می‌رویم. (۳) مدام با دلخوری مرا خورد. (۴) عقاب‌ها، پرندۀ را شکار کرد.
- ۶- قواعدی که به ما کمک می‌کنند تا بتوانیم از ترکیب واژه‌های مناسب، گروه‌های اسمی، قیدی و فعلی مناسبی بسازیم، چه نام دارند؟ (آزمایشی سنه ۸۱)
- (۱) معنایی (۲) نحوی (۳) واجی (۴) هم‌نشینی
- ۷- دلیل عدم جواز ورود جمله‌ی «چوپانان، آسمان آبی را رسانیدند.» به فارسی نوشتاری معیار، کدام قاعده از قواعد ترکیب است؟ (آزمایشی سنه ۸۳)
- (۱) نحوی (۲) هم‌نشینی (۳) واجی (۴) معنایی
- ۸- کدام گزینه، تعریفی از قواعد کاربردی است؟ (آزمایشی سنه ۸۴)
- (۱) قواعدی که به ما کمک می‌کند تا جمله‌های بامعنا بسازیم و در موقعیت‌های مناسب به‌کاربریم.
(۲) قواعد خاصی که به ما کمک می‌کند تا هر جمله، در جایگاه خودش به‌کار رود.
(۳) قواعدی که مطابق معیارهای زبان اجازه‌ی تولید جمله‌ها را می‌دهد.
(۴) قواعدی که به ساخت معیارهای زبان نظارت دارند.

الگوهای هجایی

- ۹- کدامیک از الگوهای داده‌شده با ساخت هجایی زبان فارسی سازگار نیست؟ (آزمایشی سنه ۸۱)
- (۱) صامت + مصوّت + صامت + صامت (۲) صامت + مصوّت (۳) مصوّت + صامت
(۴) صامت + مصوّت + صامت
- ۱۰- الگوی هجایی «آز» کدام است؟ (آزاد تهری ۸۷)
- (۱) صامت + صامت + مصوّت (۲) مصوّت + صامت + صامت (۳) صامت + مصوّت + صامت (۴) صامت + مصوّت + صامت + صامت
- ۱۱- کلمه‌ی «دوهجایی» کدام است؟ (آزاد تهری ۸۱)
- (۱) پرستو (۲) حقیقت (۳) هستی (۴) بلندی
- ۱۲- کدام واژه بر اساس الگوی «صامت + مصوّت + صامت» ساخته شده‌است؟ (آزمایشی سنه ۸۲)
- (۱) ما (۲) آب (۳) گفت (۴) چشم

۲۸- گروه‌های بدلی در عبارت «سعدی نامه یا بوستان، اثر شیخ شیرازی، شاعر و نویسنده‌ی ایرانی، یکی از کتاب‌های ارزشمند است که سعدی آن را بر وزن شاهنامه سروده است.» چند واج است؟
(سراسری هنر ۸۸)

(۱) چهل و یک (۲) چهل و دو (۳) چهل و سه (۴) چهل و چهار

۲۹- گروه‌های بدلی در عبارت «جلال آل احمد، داستان‌نویس پرآوازه و موفق معاصر از جمله‌ی مفاخر سرزمین ماست.» از چند واج تشکیل شده است؟
(سراسری زبان ۸۸)

(۱) ۳۷ (۲) ۳۸ (۳) ۳۹ (۴) ۴۱

۳۰- «بدل» در جمله‌ی زیر چند واج دارد؟

«جامی متون ادب و دانش‌های شرعی و دینی را در زادگاه خویش، شهر تربت جام، از استادانش فراگرفت.»

(۱) دوازده (۲) سیزده (۳) چهارده (۴) پانزده

۳۱- گروه مفعولی در عبارت زیر چند واج دارد؟

«مفهوم برخی از فعل‌ها با وجود مفعول یا متمم تمام نمی‌شود و به وابسته‌ی دیگری نیاز پیدا می‌کند.»

(۱) ۲۰ (۲) ۲۱ (۳) ۲۲ (۴) ۲۳

۳۲- «گروه مسندی» در جمله‌ی «خداوند با ذکر قصه‌ی پیامبران و حفظ نام نیکوکاران، خود را طرفدار محسنین و تحقیرکننده‌ی منافقین می‌داند.» دارای چند واج است؟

(۱) ۴۰ (۲) ۴۱ (۳) ۴۳ (۴) ۴۵

۳۳- گروه‌های نهادی و مفعولی در جمله‌ی «بعضی از مردان در کلام عطار نیش درد تازبانه‌ی سلوک را می‌جویند.» به ترتیب چند واج دارند؟

(۱) چهارده - بیست و شش (۲) پانزده - بیست و چهار (۳) چهارده - بیست و پنج (۴) پانزده - بیست و پنج

۳۴- در جمله‌ی زیر به ترتیب گروه نهادی و هسته‌ی گروه مفعولی و مسندی هر کدام چند واج دارند؟

«امروزه پلیس و نیروی انتظامی با آموزش گروه‌های ویژه، پیش‌گیری از جرم را از پی‌گیری مؤثرتر می‌دانند.»

(۱) بیست و دو - هفت - هفت (۲) بیست و یک - شش - هفت (۳) بیست و یک - هفت - هشت (۴) بیست و دو - هفت - هشت

۳۵- گروه‌های نهادی و مسندی در جمله‌ی زیر به ترتیب چند واج دارند؟

«قدرت‌نمایی نادرشاه افشار برای دفع شورش افغان‌ها و بیرون‌راندن عثمانی‌ها از خاک ایران و تسخیر هند به ضرب شمشیر هم سرانجام به استقرار امنیت و عدالت منجر نشد.»

(۱) بیست و نه - سی و پنج (۲) بیست و هشت - سی و سه (۳) بیست و هشت - سی و چهار (۴) بیست و نه - سی و چهار

۳۶- گروه‌های بدلی در جمله‌ی زیر چند واج دارد؟

«نیما، بنیان‌گذار شعر نو، شاعر دردمند و معترض بر بی‌تفاوتی‌ها و بی‌عاطفگی‌ها، با انتشار افسانه فضای تازه‌ای در شعر فارسی آفرید.»

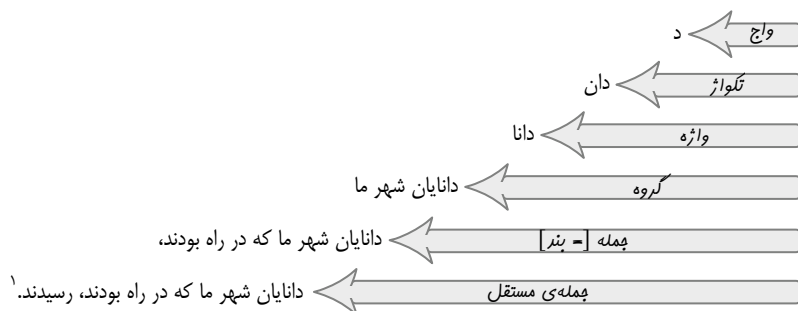
(۱) ۷۰ (۲) ۷۳ (۳) ۷۵ (۴) ۷۶

۱- گزینه‌ی «۴» اگر کلمات یک گروه درهم‌ریخته باشند، قواعد هم‌نشینی رعایت نشده‌است. اگر ارتباط نهاد با فعل یا نقش‌ها دچار مشکل باشد، قواعد نحوی نادیده‌گرفته‌شده است ولی اگر از نظر قواعد نحوی درست است و معنای جمله صحیح نیست، از نظر قواعد معنایی مشکل دارد.

قواعد ترکیب

همه‌تون می‌دونین که زبان، نظامی از نشانه‌هاست که هدف اصلی‌اش ایجاد ارتباط میان آدم‌هاست. این نظام، طبق قاعده از اجزای کوچک‌تری ساخته می‌شود. به هریک از این اجزا یک واحد زبانی می‌گویند که به ترتیب از کوچک به بزرگ عبارت‌اند از:

این واحدهای زبانی در ساختار خود یا در ارتباط با دیگر واحدها، از قوانین سفت‌وسختی پیروی می‌کنند که به آن‌ها قواعد ترکیب می‌گوییم. این قواعد، ذاتی هستند و اهل زبان بدون آشنایی آگاهانه، از آن استفاده می‌کنند. حالا در این استفاده از قواعد زبان، ممکن است خطاهایی رخ دهد، قواعد ترکیب این خطاهای گفتاری را شناسایی و اصلاح می‌کند. این قواعد در پنج مبحث بررسی می‌شود:

۱ قواعد واجی: هم‌نشینی واج‌ها (هجا)

۲ قواعد هم‌نشینی: هم‌نشینی تکواژها و واژه‌ها (گروه)

۳ قواعد نحوی: هم‌نشینی گروه‌های اسمی، قیدی و فعلی (جمله)

۴ قواعد کاربردی: هم‌نشینی جمله‌ها با همدیگر (عبارت)

۵ قواعد معنایی: بررسی درستی یا نادرستی معانی جمله‌ها

از میان این پنج قاعده قواعد واجی برای کنکور مهم‌ترین است. قواعد دیگر ارتباط مستقیمی با ویرایش جمله‌ها دارد. لطفاً با ما همراه باشید:

قواعد واجی

در مبحث قواعد واجی این موضوعات مطرح می‌شوند:

۱ واج چیست؟ کوچک‌ترین واحد صوتی است، که خودش معنایی ندارد ولی تفاوت معنایی ایجاد می‌کند.

مثلاً: «پ» در «پَر» یک واج است یا «ا» در «پَر» و نیز «ر» در «پَر»، پس «پَر» سه واج دارد: پ - ر.

۲ انواع واج: واج‌ها یا همین آواها و صداها دو جور هستند: (۱) صامت (۲) مصوت

صامت یعنی بی‌صدا و مصوت یعنی صدا دار، بهتر است انواع واج را در نمودار زیر هم ببینید:

کوتاه: « - ، - ، - » که همیشه مصوت هستند.

بلند: «ای و» که اگر دومین واج هجا باشند مصوت‌اند، در غیر این صورت صامت‌اند.

صامت‌ها: ا ، ب ، پ ، ت ، س ، ج ، چ ، ه ، خ ، د ، ز ، ر ، ژ ، ش ، غ ، ف ، ک ، گ ، ل ، م ، ن ، و ، ی (۲۳ صامت).

۱- جمله‌ی مستقل دو نوع است: یک‌فعلی و چندفعلی. به جمله‌ی مستقل چندفعلی، مرکب می‌گویند و یک‌فعلی را ساده می‌نامند. ما در جدول بالا به‌ناچار فقط از جمله‌ی مستقل مرکب مثال آوردیم. برای اطلاعات جامع مراجعه کنید به کادر جمله و جمله‌ی مستقل.

همان‌طور که دیدید در زبان فارسی ۶ تا مصوت اصلی داریم و ۲۳ تا صامت و نکته‌ی مهم در مورد مصوت‌های بلند این است که این مصوت‌ها (ا، ی، و) باید حتماً دومین واج یک هجا باشند تا مصوت محسوب شوند، اگر اولین واج یا سومین واج هجایی باشند، صامت هستند؛ مثلاً:

«ا»	ابر = ا، ب، ر ها = ه، ا
«ی»	دی = د، ی دیروز = دی = د، ی روز = ر، و، ز
«و»	رو (صورت) = ر، و رو (بن فعل) = ر، و، و

«ا» حتماً صامت است چون دومین واج نیست.
«ا» مصوت است چون دومین واج هجای ماست.
«ی» صامت است، چون دومین واج نیست.
«ی» مصوت است، چون دومین واج هجاست.
«و» مصوت بلند است، چون دومین واج است.
«و» صامت است، چون دومین واج نیست.

۳ واج همزه

همه‌ی شما می‌دانید که همزه، واج صامتی است که نماینده و صدای دو حرف است: همزه «ه» و عین «ع» مثلاً:

سعید	س = س، س، س عید = ع، ی، د
زارع	زا = ز، ا رع = ر، ع، ا

همزه به شکل‌های زیر ظاهر می‌شود:

مثال ← جزء = ج، ح، ز، ع	مثال ← شیء = ش، ی، ع	مثال ← ماء = م، ا، ع
مثال ← اخوت = و، ت خو = خ، و ا = ع، و	مثال ← اشاره = ر، ه شا = ش، ا ا = ع، ا	مثال ← ابر = ب، ر
مثال ← لالی = ل، ل آ = ا، ل لی = ل، ی	مثال ← قرآن = ق، ر آن = ا، ن	مثال ← آن = ا، ن
مثال ← متأسف = ت، س أس = ا، س سف = س، ف	مثال ← ملجأ = م، ل جأ = ج، ا	مثال ← رأس = ر، س
مثال ← مؤانست = و، ن ا = ا، و ن = ن، و ست = س، ت	مثال ← تلالؤ = ت، ل لأ = ل، ا لؤ = ل، ا	مثال ← لؤلؤ = ل، و لؤ = ل، و
مثال ← متلألئ = ل، ا لأ = ل، ا لئ = ل، ا	مثال ← ائتلاف = ا، ت ت = ت، ا لاف = ل، ا	مثال ← جرئت = ج، ر ئت = ع، ت

۴ فرق واج با حرف

واج آواست، صداست ولی حرف شکل نوشتاری است؛ به مثال‌های زیر توجه کنید:

خواهر	واج: خ، اه، ه، ر	واج	آ = ء، ا
حرف: خ، و، اه، ر	داب = د، اه، ب		
	حرف: آ، د، اه، ب		

مصوت‌های کوتاه واج شمرده می‌شوند ولی حرف نیستند. مصوت‌های بلند، هم واج‌اند هم حرف!

«واو» در خواهر واو معدوله است یعنی نوشته می‌شود ولی امروزه تلفظ نمی‌گردد؛ به همین دلیل واج نیست.

۵ الگوهای هجایی

هجا یا بخش و سیلاب همان است که در دبستان آموخته‌ایم! مثلاً اگر از شما بخواهیم واژه‌ی **زبان‌شناسی** را به آرامی بخش‌بخش بگویید، چنین می‌شود:

زبان‌شناسی: زَ بَ اَ نَ شَ نَ اَ سِ
 ز، ب، ا، ن، ش، ن، ا، س، ی

تمام هجاها در زبان فارسی طبق یکی از الگوهای زیر ساخته می‌شوند:

مثال: که - به - نَ - مَ - بُ	صامت + مصوت کوتاه	انواع هجا
مثال: ما - آ - بو - مو - بی - سی	صامت + مصوت بلند	
مثال: دل - خال - گول - پَه - دُم	بلند: صامت + مصوت + صامت	
مثال: دوست - کارد - آرد - ریخت	کشیده: صامت + مصوت + صامت + صامت	

۶ قوانین هجایی

تمام هجاها در زبان فارسی از دو قانون طلایی زیر تبعیت می‌کنند:

۱) دومین واج تمام هجاها مصوت است؛ پس به تعداد هجاها مصوت داریم، یعنی اگر n تا هجا داشته باشیم حتماً n تا مصوت هم داریم و برای مشخص کردن صامت و مصوت در یک واژه، بهتر است ابتدا هجاها را مشخص کنیم، آن‌گاه به جای دومین واج بگذاریم «م» یعنی مصوت و بقیه‌ی واج‌ها حتماً صامت هستند! مثلاً:

نمایشنامه‌نویسی: ن / م / ا / ی / ش / ن / م / ن / م / و / ی / س / ی
 | | | | | | | |
 م م م م م م م م

۲) تمام هجاها با صامت شروع می‌شوند و سومین و چهارمین واج آن‌ها نیز الزاماً صامت خواهد بود؛ مثلاً:

آسمان خراش: ا / س / م / ا / ن / خ / ر / ا / ش
 | | | | | | | |
 ص ص ص ص ص ص ص ص

۷ کلمات خارج از الگوهای هجایی

تمام هجاهای زبان فارسی حداقل ۲ واج و حداکثر ۴ واج دارند. چند کلمه‌ی دخیل داریم که در اصل ۵ واجی هستند ولی با تغییر مختصری به هجاهای فارسی نزدیک شده‌اند. مثلاً:

۱) **تمبر**: یک واژه‌ی دخیل فرانسوی است، در اصل یک هجاست و ۵ واج دارد: «ت - م - پ - ر» ولی چون ما در فارسی هجای پنج واجی نداریم اجباراً فرآیند واجی کاهش اتفاق افتاده و یک واج از آن کم شده است: **تمر** (تمبر)!

۲) **لوستر**: این واژه در اصل فرانسوی است، یک هجا دارد و ۵ واج: «ل - و - س - ت - ر» ولی فارسی‌زبانان آن را به دو هجا تبدیل کرده‌اند، به شکل **لوس - تر** ولی کسانی که اصل واژه را می‌دانند آن را ۵ واجی تلفظ می‌کنند.

۳) **ایدز**: واژه‌ی دخیل انگلیسی است و دو جور تلفظ می‌شود:

الف عامیانه و بی‌کلاس ۴ واجی! «ء - ی - دُر»

ب عالمانه و باکلاس ۵ واجی انگلیسی! «ء - ی - دُر»

شما کدامش را تلفظ می‌کنید؟!

۸ واج‌شماری در کلمات دوتلفظی

بعضی از کلمات دوتلفظی هستند؛ مثلاً:

میهرَبان (دوهجایی) میهرَبان (سه‌هجایی)، روزگار (دوهجایی) روزگار (سه‌هجایی)

کدام تلفظ صحیح است؟ دوهجایی یا سه‌هجایی؟

پاسخ مشخص است سه‌هجایی! چون تلفظش راحت‌تر است، پس هنگام واج‌شماری باید این نکته را در نظر بگیریم:

میهرَبان: م - ه / ر - ب / ان (۸ واج) - روزگار: ر / و / ز - گ / ار (۷ واج و ۲ تکواژ)

در میان بعضی از کلمات همزه می‌آید و تلفظ این کلمات به دو صورت می‌شود، (۱) بدون حذف همزه و (۲) با حذف همزه، به مثال زیر توجه کنید!

مردافکن (بدون حذف همزه): م - ر / د - ا / ف - ک - ن (۱۰ واج)

مردافکن (با حذف همزه): م - ر / د - ف / ک - ن (۹ واج) = فرآیند واجی کاهش

این موضوع در کنکور آمده و منظور طراح سوال واج‌شماری بدون حذف همزه بوده که به نظر من باید این موضوع را در سؤال مطرح می‌کرد! خیلی نامردیه!!

۹ واجگاه چیست؟

به دستگاه تولید صداها (واج‌ها) واجگاه می‌گویند که در آواشناسی سنتی به آن معرّج می‌گویند و شامل لب‌ها، دندان‌ها، لثه، کام، نای و ... است.

هنگامی که هوا از حنجره می‌گذرد، به طرف بالا می‌آید و از مجرای دهان یا بینی خارج می‌شود، اکثر صداها صامت با استفاده از زبان و سایر قسمت‌های دهان تولید می‌گردد و مصوت‌ها با جریان آزاد هوا ساخته می‌شوند. چند مثال:

واجگاه «پ» دولبی است یعنی با استفاده از دو لب آن را تلفظ می‌کنیم، بگویید: «پ»، «پ». در حالی که واجگاه «ف» لب‌ودندانی است یعنی شما با لب و دندان «ف» را تلفظ می‌کنید، در این حالت می‌گوییم واجگاه «ف» لب‌ودندانی است یا واجگاه «پ» دولبی.

کتاب درسی واجگاه «د» را ژپائی-دندانی نامیده است!!

اشتباه کتاب درسی

۱۰ واجگاه مشترک کدام است؟

در جدول زیر واجگاه حروف را مشخص کرده‌ایم، مثلاً «پ، پ، م» دولبی هستند و واجگاه مشترک دارند. واج‌های هر ستون با همدیگر واجگاه مشترک دارند.

واجگاه						
دولبی	لب‌ودندانی	لثوی	لثوی - کامی	کامی	نرم‌کامی	چاک‌نایی
ب	و	د	ژ	ی	ک	ح (ه)
پ	ف	ت (ط)	ش		گ	ع (ع)
م		ن	ج	غ (ق)	ق	
		ز (ذ ض ظ)	چ	خ		
		س (ث ص)				
		ر				
		ل				

۱- در حالی که این موضوع به نظر اشتباه است! واج «د» فقط می‌تواند دندانی باشد اگرچه بعضی‌ها آن را لثوی می‌دانند، به این دلیل که برای تقسیم دهان به جایگاه‌های مختلف نمی‌توان زبان را مبنای کار قرار داد، زیرا زبان بسیار متحرک و انعطاف‌پذیر است و هر لحظه می‌تواند در جایی قرار گیرد. (رجوع کنید به کتاب بررسی ژپائی، نوشته‌ی جورج یول، مترجم: محمود نورمحمدی، ویراستار: براری، تهران، رهنما، ۱۳۷۷. ص ۶۷). با این حال آن‌چه کتاب گفته درست است.

II خطاهای قواعد واجی

- ۱) هجای ما طبق یکی از الگوهای هجایی نباشد؛ مثلاً:
مُرد - دُشت - سُر - دُرْد (هیچ کدام مصوت ندارند)
- ۲) هجا طبق یکی از الگوهای هجایی است ولی واج‌هایی که واجگاه مشترک دارند به اشتباه کنار هم نشستند؛ مثلاً:
پچش - وُتْد - داگک - زبپ
از نظر الگو همگی (ص م ص ص) هستند، ولی طبق جدول واجگاه مشترک:
پچش: «چ» و «ش» هر دو لثوی-کامی هستند و واجگاه مشترک دارند.
وُتْد: «ت» و «د» هر دو لثوی هستند و واجگاه مشترک دارند.
داگک: «ک» و «گ» هر دو با نرم‌کامی تلفظ می‌شوند و واجگاهشان مشترک است.
زبپ: نیز واجگاه مشترک دارند، دو واج «پ» و «ب» هر دو دولبی هستند.

قواعد هم‌نشینی

همان‌طور که دیدید قواعد واجی به چگونگی در کنار هم نشستن واج‌ها مربوط بود و قواعد هم‌نشینی، به هم‌نشینی تکواژها یا واژه‌ها در یک گروه می‌پردازد.
مثلاً تکواژهای زیر فقط یک شکل از گروه فعلی را می‌سازند:
پر - قرار - کرد - است - شکل درست: پر قرار کرده است
شکل‌های نادرست از نظر قواعد هم‌نشینی: کرده برقرار است - برقرار است کرده - کرده است برقرار و ...
فعل مرکب پر قرار کرده است یک واژه است. قواعد هم‌نشینی، همچنین اجازه نمی‌دهد که تکواژهای یک گروه جابه‌جا شوند؛ مثلاً:
در این مرد خانه گروه نادرستی است و شکل صحیح آن در خانه‌ی (این مرد) است.
چند مثال دیگر:

ساختمان آن‌ها عالی ← شکل صحیح ← ساختمان عالی آن‌ها
آسمان خراش شهر این ← شکل صحیح ← آسمان خراش این شهر
سبز خیلی انتشارات ← شکل صحیح ← انتشارات خیلی سبز

قواعد نحوی

قواعدی است که به ترکیب گروه‌های اسمی، فعلی و قیدی برای تولید جمله‌ی درست دستوری، مربوط است. مثلاً جمله‌ی زیر غلط است: من هر روز ساعت ۴ عصر بعد از اتمام کارم با مترو به خانه می‌رویم.
چرا؟ چون گروه اسمی من (= نهاد) با گروه فعلی می‌رویم مطابقت ندارد، وقتی نهاد مفرد است فعل باید مفرد باشد. (در شرایطی خاص برای نهاد مفرد فعل جمع می‌آوریم)
مثال دیگر: من من را در آینه دیدم.
جمله‌ی بالا چهار گروه دارد، گروه دوم «من را» باید بشود «خود را» تا جمله‌ی ما کامل و درست شود.
تذکره: برای دریافت اطلاعات انواع گروه‌ها مراجعه کنید به کادر گروه و هسته.

قواعد کاربردی

قواعدی که به ما کمک می‌کند تا هر جمله را در جایگاه مناسب خود در یک عبارت به کار ببریم؛ مثلاً جمله‌های زیر همگی نادرست‌اند، چون در جای مناسب خود به کار نرفته‌اند:
من از مدرسه آمدم چون توژم در شهر افزایش یافته بود!
وقتی که او را دیدم، کی اخراج شدی؟
مادر پرسید: آیا صبحانه خورده‌ای؟ گفتم: کیف مدرسه را آورده‌ام.

قواعد معنایی

قواعدی که جمله‌های زبان فارسی را از نظر معنایی بررسی می‌کند و به آن‌ها اجازه می‌دهد که به نظام زبان وارد شوند، قواعد معنایی نامیده می‌شود.

به این جمله دقت کنید! **پرنده آسمان آبی را نشانده است.** از نظر قواعد واجی، هم‌نشینی و نحوی صحیح است ولی معنای درستی ندارد. شکل صحیح آن چنین است: **پرنده آسمان آبی را دور زد.**

مثال دیگر: **کیفم با دلخوری مدادش را تراشید.** ممکن است کسی بگوید: خب! در این جمله آرایه‌ی تشخیص داریم! چه اشکالی دارد، مگر نمی‌گوییم: **در ختان صف کشیده‌اند. گل‌ها می‌خندند.** کیف هم می‌تواند مدادش را بتراشد!! در پاسخ می‌فرماییم: این جملاتی که فرمودید و همگی تشخیص هم داشتند در حیطة‌ی ژبان معنا ندارند بلکه در آثار ادبی به‌خاطر داشتن آرایه‌ی تشخیص معنادار هستند و به ادبیات مربوط می‌شوند. شیوه‌ی بلاغی برای شعر و داستان است و در حوزه‌ی هنری (!) ارزش دارد و در جمله‌های علمی، کاربردی ندارد! از این‌که تا این‌جا همراه ما بودید، ممنونم.

- ۲- گزینه‌ی «۳» آیا می‌توان هر واجی را در کنار واج دیگر قرارداد و از آن تکواژ ساخت؟ خیر، در هر مرحله از تشکیل واحدهای زبانی، قواعد بسیار منظم و دقیقی وجود دارد که تعیین می‌کند کدام واج‌ها، تکواژها یا واژه‌ها می‌توانند در کنار هم قرار بگیرند؛ این قاعده را کسی از پیش تعیین نکرده است بلکه آشنایی ذاتی هر اهل زبانی با زبان خودش، پیشاپیش او را از وجود چنین قاعده‌ای آگاه می‌کند.
- ۳- گزینه‌ی «۲» قواعد نحوی یعنی قواعد جمله‌سازی، هیچ وقت با نهاد مفرد، فعل جمع نمی‌آوریم: **من به مدرسه می‌رویم.** نادرست است، چون نهاد (من) یک نفر و فعل (می‌رویم) به شکل جمع آمده، که نادرست است.
- ۴- گزینه‌ی «۳» کوچک‌ترین واحد زبان واچ و بزرگ‌ترین جمله‌ی مستقل است.
- ۵- گزینه‌ی «۳» جمله‌ی **مدادم با دلخوری مرا خورد.** از نظر نحوی، هم‌نشینی و واجی صحیح است ولی جمله‌ی بامعنایی نیست.
- ۶- گزینه‌ی «۴» قواعد هم‌نشینی قواعدی است که به ما کمک می‌کنند تا گروه‌های مناسبی تولید کنیم.
- ۷- گزینه‌ی «۴» جمله‌ی **چوپانان، آسمان آبی را رسانیدند.** از نظر نحوی درست است، چون نهاد جمع (چوپانان) با فعل جمع (رسانیدند) آمده است. از نظر معنایی غلط است، چون **چوپانان گوسفندان را رسانیدند!**
- ۸- گزینه‌ی «۲» قواعد واجی به واچ ربط دارند، قواعد هم‌نشینی به تکواژ و واژه‌ها مربوط‌اند که چگونه در کنار هم در گروه‌های اسمی، قیدی و فعلی قرار گیرند. قواعد نحوی به نقش کلمات و ساختن جمله می‌پردازد، قواعد معنایی، جمله را از نظر معنایی بررسی می‌کند و قواعد کاربردی به جایگاه جملات توجه دارد.
- ۹- گزینه‌ی «۳» هیچ هجایی در زبان فارسی با مصوت آغاز نمی‌شود.
- ۱۰- گزینه‌ی «۳» تمام هجاها با صامت شروع می‌شوند، (پس گزینه‌ی دو غلط است!) دومین واج تمام هجاها مصوت است (گزینه‌ی یک هم غلط است!) «ار» سه واج دارد (گزینه‌ی چهار هم غلطه!)، همزه (ه) صامت است قته (ک) مصوت و «ر» هم صامت است.
- ۱۱- گزینه‌ی «۳» هجا یعنی بخش، سیلاب: ① پَ + رَس + تو؛ ② خَ + قی + قَت؛ ③ هَس + تی؛ ④ بَ + لَن + دی.
- ۱۲- گزینه‌ی «۲» الگوی هجایی گزینه‌ها: ① ما: صامت + مصوت؛ ② آب: صامت + مصوت + صامت؛ ③ گُفت: صامت + مصوت + صامت + صامت؛ ④ چشم: صامت + مصوت + صامت + صامت.
- ۱۳- گزینه‌ی «۱» سریع‌ترین روش برای پاسخ‌دادن به این سؤال، شمردن هجای کلمات گزینه‌هاست. نیک می‌دانیم که هر هجا یک مصوت دارد؛ پس، تعداد هجاها با تعداد مصوت‌ها برابر است: مؤانس چهار هجا، چهار مصوت؛ مُنشآت سه هجا، سه مصوت؛ ائلاف سه هجا، سه مصوت و معیت سه هجا، سه مصوت.
- ۱۴- گزینه‌ی «۴» اَحْتَرَشْناس ۱۱ واج دارد: عَ + خَ + تَ + رَ + شَ + نَ + اَ + سَ. مَعْتَاوَت ۹ واج دارد: مَ + تَ + اَ + فَ + اَ + وَ + وَ + تَ. آيِنْدَه ۷ واج دارد: اَ + یَ + نَ + دَ + وَ + اَ + یَ. در حالی که صِيَاد فقط ۶ واج دارد: صَ + یَ + یَ + اَ + دَ.
- ۱۵- گزینه‌ی «۲» واج‌ها را به تفکیک هجا نشان می‌دهیم: اَ + سَ + مَ + نَ + خَ + رَاشَ. (۱۲ واج)
- ۱۶- گزینه‌ی «۴» واج‌های اصول اَحْتَرَشْناس عبارت‌اند از: اَ + وَ + لَ + اَ + عَ + خَ + تَ + رَ + شَ + نَ + اَ + سَ + یَ (۱۸ واج)
- ۱۷- گزینه‌ی «۲» واژه‌ی آپاد دو هجا دارد و پنج واج: اَ / باد.
- ۱۸- گزینه‌ی «۳» واج‌های مداد پاک‌کن: مَ = (ص م) داد (ص م ص) پاک (ص م ص) کُن (ص م ص)

۱۹- گزینه‌ی «۴» ابتدا هسته‌ها را پیدا و طبق الگوهای هجایی واج‌شماری می‌کنیم:

۱ هر پنج نفر کلاس: نفر، اولین اسم از سمت راست، هسته است.

نفر پنج واج دارد و دو هجا: نَ + فَر = ن(ص) - م(م) ف(ص) - م(م) ر(ص)؛

نفر واحد شمارش یا ممیز نیز هست به شرطی که واقعاً ممیز باشد؛ مثلاً، پنج نفر شتر! یا ده نفر مرد!! در جمله‌ی هر پنج نفر کلاس، نفر هسته است؛ نه ممیز

۲ این کودک مهربان: کودک دو هجاست: کو/ ذک و پنج واج دارد: ک + و + د + _ + ک (دومین واج تمام هجاها مصوت و بقیه‌ی واج‌ها صامت‌اند)؛

۳ بهترین فرد آشنا: بهترین صفت عالی و وابسته‌ی پیشین است. فرد هسته است: ف + _ + ر + د (یک هجاست با چهار واج)؛

۴ آن مأمور دولت: م + _ + ا + م + و + ر (شش واج دارد. همزه صامت است).

۲۰- گزینه‌ی «۳» ابتدا هسته‌ها را مشخص می‌کنیم: ۱ کارگر (۶ واج)؛ ۲ آدم (۵ واج)؛ ۳ دفترچه (۸ واج)؛ ۴ داستان (۶ واج).

توجه دارید که نشانه‌های جمع، وابسته‌های پسین هستند و جزء هسته نیستند.

۲۱- گزینه‌ی «۱» الگوهای هجایی همگی با صامت شروع می‌شوند، پس گزینه‌ی چهار که با مصوت شروع شده، نادرست است. هیچ هجایی

با دو تا صامت آغاز نمی‌شود، اولین واج تمام هجاها، صامت و دومی حتماً مصوت است. گزینه‌ی دو هم نادرست است. هیچ وقت دو تا مصوت کنار هم قرار نمی‌گیرند، ولی سه تا صامت می‌توانند در کنار هم به خوشی زندگی کنند! مثل واژه‌ی دردمند (صمصص/ صمصص) گزینه‌ی سه هم نادرست است! بنابراین جواب، گزینه‌ی یک است، این‌ها را گفتیم تا گاهی با گزینه‌ها به سرعت جواب را پیدا کنیم. بهتر است هجابه‌ها واج‌ها را مشخص کنید: آ (صم) سا (صم) یش (صمص) گاه (صمص).

۲۲- گزینه‌ی «۴» بهترین روش برای ترتیب واج‌ها در هر هجا یا بخش آن است که بدانیم دومین واج هر هجا بدون استثنا مصوت است که با

«م» نمایش می‌دهیم و بقیه‌ی واج‌ها همگی «ص» یعنی صامت. همه‌ی هجاها هم با صامت شروع می‌شوند. حالا گزینه‌ها را بررسی می‌کنیم: بین هجاها علامت / می‌نهمیم: ۱ بارش: ص/م/ص/م؛ ۲ اجل: ص/م/ص/م؛ ۳ نامه: ص/م/ص/م؛ ۴ چشمه: ص/م/ص/م.

«ها»ی بیان حرکت در چشمه واج نیست، ولی حرف هست!

هیچ وقت دو تا مصوت نمی‌توانند کنار هم قرار بگیرند، و اگر چنین باشد حتماً حتماً غلطه!

۲۳- گزینه‌ی «۳» این واژه را می‌توان به دو صورت خواند و دو فرمول واج‌نویسی برایش طرح کرد:

۱) بی حذف همزه: بِهْ + جَت + عَن + گیز. حالا بر اساس هجاها، صم می‌گذاریم: صمصص/صمصص/صمصص/صمصص؛ یعنی گزینه‌ی سوم! (پاسخ کنکور)

۲) با حذف همزه؛ یعنی: فرآیند واجی کاهش: بِهْ + جَ + تَن + گیز و شکل صامت مصوت آن: صمصص/صمصص/صمصص/صمصص؛ یعنی گزینه‌ی چهارم

۲۴- گزینه‌ی «۲» هسته، اولین اسم از سمت راست را گویند. اگر گروه ما فقط یک واژه داشته‌باشد، همان واژه، هسته است؛ مثلاً: هوا سرد

است. این جمله سه گروه یک‌کلمه‌ای و سه هسته دارد. حالا با این مقدمه می‌رویم سراغ واج‌های هسته‌ها: ۱ تبیین ماهیت جهان: واژه‌ی تپیپین هسته است و واج‌هایش ۶ تا است: تَب + بین (صمص + صمص)، ۲ جریان تحول اجتماعی: کلمه‌ی چریان هسته است و ظاهراً ۶ واج دارد: جَر + یان (صمص + صمص)، ۳ بستر فرهنگ مشترک: پستَر هسته است و ۶ واج دارد: بَس + تَر (صمص + صمص)، ۴ شناخت آگاهانه‌ی مفاهیم:

کلمه‌ی شناخت هم ۶ واج دارد: ش + ناخت (صم + صمصص). همه‌ی هسته‌ها که ۶ واجی‌اند!! اشتباه ما کجا بود؟! اشتباهی رخ نداده، یکی از این چهار هسته دو تلفظی است و نکته‌ی سؤال همین جاست. خیلی‌ها سه تایی اول را که ۶ واجی می‌بینند، گزینه‌ی چهار را به عنوان پاسخ انتخاب می‌کنند همیشه مواظب تله‌های آموزشی! باشید! چریان ۷ واج دارد: جَ + رَ + یان (صم + صمص + صمص) و اگر واژه‌ای، هم دوهجایی باشد هم سه‌هجایی؛ تلفظ سه‌هجایی صحیح‌تر است چون راحت‌تر تلفظ می‌شود.

۲۵- گزینه‌ی «۴» نمایش واج‌های آویخته:

ء / ا / و / ی / خ / ت -
م / ا / م / ا / م

برای مشخص کردن صامت و مصوت در زبان فارسی، ابتدا هجاها را نشان دهید. دومین واج تمام هجاها همیشه مصوت‌اند. «م» می‌گذاریم، بقیه‌ی واج‌ها همگی صامت‌اند.

۲۶- گزینه‌ی «۲» این سؤال ترکیبی است از نقش‌های تبعی و واج؛ یعنی، ابتدا باید بدل را بیابید و آن‌گاه تعداد واج‌هایش را مشخص کنید:

بدل در این عبارت (یَنْ نُطَلِّسُكَ خَمُوشَ و پرمه‌تاپ است، حالا به واج‌هایش توجه کنید:
ء ی ن / ن - خ / ل - س / ت / ا / ن - خ / ا / م و ش / و - پ - ر / م - ه / ت ا ب (۲۹ واج)

۲۷- گزینهی «۳» در جملهی زیر، گروه این تنها پرندهی نامرئی بدل از خیال است:

خیال، این تنها پرندهی نامرئی، آزاد و رها، در کویر جولان دارد.

گروه بدلی

واج شماری بدل: ء ی ن / ت - ن / ه / ا / پ / ر - ن / د - ی / ی - / ن / ا / م - ر / ء ی (۲۴ واج)

۲۸- گزینهی «۱» بدل کلمه، گروه یا گروههایی است که اسم یا گروه اسمی قبل از خود را توضیح می‌دهد، معمولاً باید بین دو تا ویرگول

بیاید که البته گاهی رعایت نمی‌شود:

سعدی‌نامه یا بوستان، اثر شیخ شیرازی، شاعر و نویسندهی ایرانی، یکی از کتاب‌های ارزشمندی است که ...

گروه بدلی

واج‌شماری گروه‌های بدلی: ء / ت - ث / ر - ش - ی - خ - ش / ی / ا / ز / ی / ش / ا / ع - ر / و - ن / ی - و / ی / س - ن / د - ی / ی - ا / ی / ر / ا / ن / ی (۴۱ واج)

۲۹- گزینهی «۳» به نقش کلمات در جملهی زیر توجه کنید:

جلال آل احمد، داستان‌نویس پرآوازه و موقّق معاصر از جملهی مفاخر سرزمین ما است.

گروه نهادی / گروه بدلی (نه گروه‌ها!!) / گروه مسند (متّم - مسند) / فعل

واج‌شماری گروه بدلی: د ا س / ت ا ن / ن / ی / و / ی / س / ی / پ - ر / ء / و / ا / ز - و / ا / م / و - ف / ف - ا / ق - م / ء / ع / ا / ص - ر (۳۹ واج)

۳۰- گزینهی «۴» شهر تربتّ جام بدل از زادگاه است.

واج‌های بدل: ش - ه - ر - ی - ت - ر - ب - ت - ج ا م. (۱۵ واج)

۳۱- گزینهی «۳» مفعول: په واپسته‌ی دیگری نیاژ! چون اسم و متّم اسم با هم یک گروه محسوب می‌شوند!

واج‌های گروه مفعولی: ب - و + ا + ب - س + ت - ی - ی - د + ی - گ - ر + ی + ن + ی + ا ز. (۲۲ واج)

۳۲- گزینهی «۳» ابتدا گروه‌ها را تعیین می‌کنیم:

خداوند با ذکر قصّه‌ی پیامبران و حفظ نام نیکوکاران، خود را طرفدار محسنین و تحقیرکنندهی منافقین می‌داند.
گروه نهادی / گروه قیّری / گروه مفعولی / گروه مسند (متّم - مسند) / گروه فعلی

واج‌های گروه مسندی: ط - ر - ف / ا / د / ا / ر - م - ح / س - ن / ی / ن / و - ا / ت - ح / ق / ی / ر / ک - ن / ن - د - ی / ی - ا / م - ن / ا / ف - ق / ی / ن / (۴۳ واج)

۳۳- گزینهی «۲» بعضی به تنهایی نهاد نیست بلکه به همراه متّم اسمش یک گروه است.

گروه نهادی: بعضی از مریدان، گروه مفعولی: نیش دردِ تازبانیهی سلوک.

واج‌های گروه نهادی: ب - ع + ض ی + ء - ز + م - ر + ی + د ا ن (۱۵ واج)

واج‌های گروه مفعولی: ن ی + ش - د - ر - د + ی - ت + ا ز ی + ی + ا + ن + ی - ی + س - ل و ک (۲۴ واج)

۳۴- گزینهی «۴» ابتدا گروه‌ها را ببینید:

امروزه پلیس و نیروی انتظامی با آموزش گروه‌های ویژه پیش‌گیری از جرم را از پی‌گیری مؤثرتر می‌دانند.
گروه قیّری / گروه نهادی / گروه قیّری / گروه مفعولی / گروه مسند (هسته) / گروه فعلی

واج‌های گروه نهادی: پ - ل ی س + و - ن ی + ر + و + ی - ء - ن + ت - ظ ا م + ی (۲۲ واج)

واج‌های هسته‌ی گروه مفعولی: پ ی ش + گی + ر ی (۷ واج)

واج‌های هسته‌ی گروه مسندی: م - ء - ث + ث - ر (۸ واج)

۳۵- گزینهی «۱» همان طور که می‌دانید متّم اسم به همراه اسمش یک گروه محسوب می‌شود، توجه کنید:

قدرت‌نمایی نادرشاه افشار برای دفع شورش افغان‌ها و بیرون‌راندن عثمانی‌ها از خاک ایران و تسخیر هند به ضرب شمشیر هم
گروه نهادی / گروه قیّری / گروه مفعولی

سرانجام به استقرار امنیت و عدالت منجر نشد.
گروه قیّری / متّم اسم مسند / مسند / گروه فعلی / گروه مسند

واج‌های گروه نهادی: ق - د + ر - ت + ن - م + ا + ی + ی - ن + ا + د - ر + ش + ا + ه - ء - ف + ش ا ر (۲۹ واج)

واج‌های گروه مسندی: ب - ء - س + ت - ق + ر + ا + ر - ء - م + ن + ی + ت - و - ع - د + ل - ت + م - ن + ج - ر (۳۵ واج)

۳۶- گزینه‌ی «۲»

بهترین راه برای شمردن واج استفاده از روش ۲-۳-۴ است! چون هجاها هر کدام ۲، ۳ یا ۴ واج دارند، توجه کنید:

بدل: بنیان‌گذار شعر نو، شاعر دردمند و معترض بر بی‌تفاوتی‌ها و بی‌عاطفگی‌ها

واج‌ها: $۷۳ = ۲ + ۲ + ۲ + ۲ + ۲ + ۲ + ۲ + ۲ + ۲ + ۲ + ۲ + ۲ + ۲ + ۲ + ۳ + ۳ + ۲ + ۳ + ۲ + ۴ + ۴ + ۲ + ۲ + ۲ + ۳ + ۲ + ۳ + ۲ + ۲ + ۲ + ۳ + ۳$

به شرطی که بر الگوهای هجایی مسلط باشید! که هستید! حالا اشکالی ندارد فعلاً به روش سنتی عمل کنید تا کم‌کم مدرنیته بشوید!

واج‌های گروه‌های بدلی: ب + ن + ی + ا + ن + گ + ذ + ا + ر + ش + ع + ر + ن + ش + ا + ع + ر + د + م + د + ن + د + و + م + ع + ت +

+ ر + ض + ب + ر + ب + ی + ت + ف + ا + و + ت + ی + ا + و + ب + ی + ع + ا + ط + ف + گ + ی + ا . (۷۲ واج)

توجه گاهی «و» مصوّت و گاهی صامت است، اگر دومین واج باشد حتماً مصوت است. در بعضی کلمات تلفظ و معنای کلمه ما را در

شناسایی صامت یا مصوّت بودن «و» کمک می‌کند.

صورت: ۲ واج
رو رفتن: ۳ واج

تارشکلی بر بدن پستانداران: ۲ واج
مو درخت انگور: ۳ واج

تازه: ۲ واج
نو قسمتی از کلمات: نور: ۳ واج (نور ۳ واج نه نو!)